

vestnik

GLASILO DOMOBANCEV IN DRUGIH PROTIKOMUNISTIČNIH
BORCEV —

NOTICIERO DE SAN MARTIN

REGISTRO NACIONAL Nº 293.650 - 2-X-1952

III. LETO

San Martín, 1. november 1953

Štev. 2

OSVEZUJMO SPOMIN

Mati je zvedela, da je padel njen sin v daljni deželi. Sporočilo ji naznanja, da je pokopan na ondotnem pokopališču. Neznanska bol je napolnila njeno srce, nikjer ne najde pokoja. Četudi tvegano, vendar se dvigne na daljno pot — na sinov grob. Srce ji ne da drugače. Po težkih mukah prispe na pokopališče in s pomočjo dobrih ljudi najde holmček, pod katerim prhni njen otrok.

V jutru je prišla na grob, pa so jo morali v mraku opozoriti, da se mirodvor zapre. Drugi dan isto. Končno je prišla ločitev. Žalostna mati odpre malo posodico, ki jo je prinesla od doma in potrese prst z domaega vrta, kjer se je igral njen sin, na otrokov grob, s prstjo iz sinovega groba pa spet napolni posodico, še enkrat objame in poljubi gomilo in potokajočih se korakov odhaja spet na daljno pot domov.

Koliko enakih želja se je te dni — na vernih duš dan — dneve žalovanja za umrlimi dvigalo v dušah slovenskih mater, ki s svojimi mislimi iščejo, povprašujejo, ugibajo, kje bi bil grob njenega sina legionarja, domobranca, protikomunističnega borca. Dán za dnem se to ponavlja, a z vso silo se v srca naših mater in očetov, ena in sestra zapiči te dni vprašanje, kje počivaš otrok moj, kje! Koliko naših mater bi šlo tudi v tujo daljno deželo, ali v visoke gore in goste gozdove, da bi našle grob svojega otroka, pa žena grob svojega moža, pa otrok svojega očeta. V kolikih hišah je bil na verne duše venec spleten, rože

nabrane za naše domobrance, pa so ga morali nasloniti na tuj grob ali na pokopališčni križ, ker je njihov grob neznan. In to osem — deset let po smrti ljubljenih...

Vse to je znamenje kulturnega človeka, globoko vernega slovenskega ljudstva. Ti nosijo zares iskreno slovensko dušo!

Kakor da bi se zadril črn gavran v šumečem gozdu, kjer drobijo druge ptičice svojo ljubko pesem, tako se nam zdí glas v malem slovenskem lističu v emigraciji, ki je letos po spominskih domobranskih proslavah zapisal: „Čemu to, ta žalost, te obletnice, ta jok, pusti mo to!“ Grozno! Če komunisti tako govorijo, jih razumemo, ker nje peče vest ob zavesti silne in težke odgovornosti pred Njim, ki ne pusti nobene krivice nekaznovane, pa tudi pred našim narodom, pred našo zgodovino. A če tako piše list, ki trdi protikomunistično, je to dokaz, da se taki ljudje še nikakor niso vživeli v silno bol našega ljudstva iz preteklih let dveh svetovnih vojn in zlasti grozne komunistične revolucije! Zato nas taki ljudje nočejo ali ne morejo razumeti, ko neprestano poudarjamo, da se ta bol za padlimi neprestano obnavlja. Ko legajo sedaj še v prezgodnji grob oni, ki jim je žalost skrb, zagrenjenost za padlimi vsled silnih krivic zglodala telo in strla dušo. Edina tolažba jim je vera v Pravičnost in po njih večstranski izjavi veliko tudi to, ko vidijo, da se njihove drage padle, umrle,

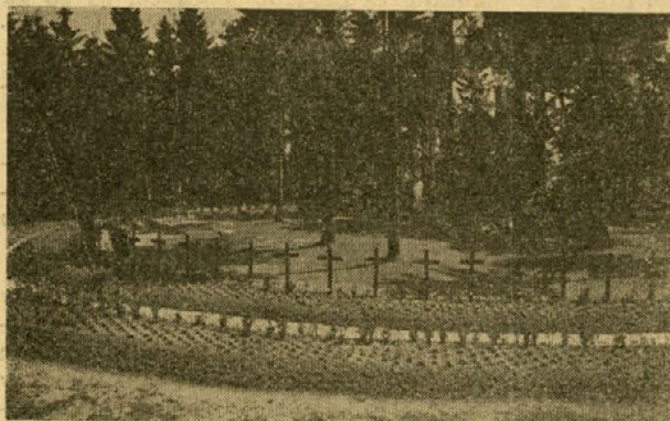
zaklane, sežgane, ubite svojce vedno upošteva, se dviga njih spomin, razlagajo njihova dela in žrtve, vžiga ljubezen do njih. Vse to jim je v dokaz, da jih je sprejel naš narod za svoje velike nepozabne sinove. In ta spomin mora iz roda v rod. Pa še več! Vsi ti naj imenoma služijo naši mladini v spodbuden vzor plemenitega idealizma. Za padlimi v prvi svetovni vojni smo dvigali spomenike, kapelice, spominske plošče s slikami in napisi, skoraj vsaka slovenska fara je imela kak tak spomenik, po drugi svetovni vojni vse to ni bilo moč vsled komunističnega ljudskega sovraga, ki se roga vsaki plemenitosti; za padlimi v revoluciji pa v domovini

niti misel ni dovoljena, kaj šele viden trajen spomenik.

Prinašamo sliko Orlov vrh — domobransko pokopališče na gradu v Ljubljani, kjer so krvoločne komunistične oblasti celo grobove zrušile in zravnale.

Mi tu pa imamo svobodo, ker argentinski narod spoštuje žrtve in plemenitost v vsakem narodu! Če bomo pa še mi pehali naše velike pokojnike v pozabljenje, mrzel prezir, kdo bo še hotel kdaj žrtvovali za naš narod. Z vso iskrenostjo se oklenimo spomina naših padlih legionarjev, domobrancev in soborcev. Z dejansko ljubeznijo jim priznajmo njihovo narodno delo! Osvežujmo neprestano njih spomin!

Lončar

Orlov vrh na Ljubljanskem gradu

MATI SEDMERIH SINOV DOMOBRANCEV

Deset sinov — bratov — je bilo v družini in ena hčerka. Stanovali smo ob razpadu Jugoslavije v Ljubljani. Najstarejši sin Franc se je kot jugoslovanski vojak srečno vrnil domov in nastopil zopet kot uradnik službo. Po ustanovitvi domobranstva je vstopil v njegove vrste. Odpovedal se je mirnemu delu v uradu zavedajoč se, da s tem spravlja sebe in svojo drago družinico v nevarnost. To je bila njegova prva žrtev za ogroženi narod.

Druga žrtev je bila njegova mučeniška smrt. Ko so 22. aprila v temni noči postojanko na Igu pri Ljubljani napadli komunisti, je bil on do zadnjega na mestu. Očividec, ki se mu je posrečilo ubežati, je povedal, da je kot četni na-

rednik še zadnje trenutke s telefonskimi klici in naročili reševal boreče se tovariše, ne meneč se za nevarnost. Nato je s četnim arhivom skočil v cerkev, ki je bila tik pisarne in se izročil božjemu varstvu. Iz cerkve gredoč je hotel še tovariše opozoriti na neko novo nevarnost pri tem pa je padel morilcem v roke. Ti so ga poldrugo uro strahotno mučili in nato ubili. Zdravniška komisija je dognala, da je imel zlomljeno roko v komolcu, zlomljeno nogo in zlomljeno tudi rebro. Vse telo je bilo z nožem prebodeno, jezik odrezan ali iztrgan, spodnji zobje izbiti, glava pa zavita in tako razbita, da so se mu videli možgani. Spoznati smo ga mogli le po nekem gotovem znamenju. Med tem ko so ostalih 12 po-

Štirje padli sionvi družine Kukovica: Polde, Marjan, Vinko in Franc

kopali na ljubljanskem gradu, smo mi našega sina prepeljali v rojstno faro. Štiri mesece za njim je legla poleg njega tudi njegova ljubljena žena. Žalost je bila v naši družini.

Drugi sin, Vinko, je srečno ubežal pred nemškim okupatorjem zapustivši tam nevesto. Ko je pa v Ljubljani laški okupator iskal svojih žrtev za Gonars in Ricciny, nam je tudi njega kruto iztrgal iz družinskega kroga in ga vrgel groznemu stradanju in počasnemu hiranju v objem. Po poldrugetnem umiranju v internaciji je bil po posredovanju izpuščen na svobodo, ter ga je bila le še kost in koža. Ko se je po previdnem zdravljenju za silo popravil, je takoj odšel k Vaškim stražam na Notranjsko, da brani naše verno ljudstvo pred komunistinimi grozodejstvi. Ko so še kmalu nato odgnali laški karabinerji sina Marjana in je bil po nekaj tednih ječe odbran za talca in bil za drugi dan določen, da pade kot žrtev za narod, po res čudnih koliščinah odgnan le v konfinacijo v Italijo. Po dobrem letu je skrivaj prišel domov in nato za svojim bratom Vinkom odšel k Vaški straži. Kaj sem kot mati v onih dneh prestajala, ne bom popisovala. Nazadnje pa naju z možem prosi še najmlajši, dijak Polde, komaj 16 let star, in še ostala Lojze in Mirko in so vstopili k domobrancem. Sin Mirko je bil začasno službeno oproščen. Nazadnje je še moj mož vstopil v domobransko protikomunistično službo.

Z možem nisva branila sinovom, niti jih prosila. Sami, prostovoljno se se od-

zvali v službo naroda in za vero.. Sem pa tje je prišel posamič kateri domov. Včasih pa so se zbrali vsi doma in še kak prijatelj z njimi, takrat je bil kljub žalosti praznik in veselje v družini. S sinovi sva se tudi midva z možem veselila njih zmag.

Pa prišli so prvi majniški dnevi. Prišel tretji maj, ko so poslednjič zavihrale po mestnih ulicah slovenske zastave, in smo tedaj dobili v roke slavnostni zgodovinski izvod „Slovenca“, kjer se nam je predstavil slovenski narodni parlament, ter nas še zadržal na poti v begunstvo.

Ne bom opisovala težav do Ljubelja. Podobna je tisočem drugim. Tam smo se zopet vsi — živi — zbrali. Kako veselje nam je ljubi Bog naklonil. — Vertrinje! Dragi naši sinovi, Vinko, Marjan in Polde so bili izročeni krvnikom. Vse dotedanje trpljenje sina Vinkota je bilo pozabljeno, ko je svojo nevesto Zinko kot begunko zagledal. Zadnji dan pred vrnitvijo ju je preč. g. stolni kanonik dr. Klinar poročil. Odšla je z njim na poročno potovanje, da sta po prestanem trpljenju v sreči in veselju na veke združena.

Pri vsem trpljenju, ki sem ga prestala, se čutim najsrečnejšo mater, ker je sin domobranec duhovnik.

Vam štirim mrtvim sinovom pa večna slava! Prosite za nas žive!

Ana Kukovica
mati sedmih domobrancev

ZVESTOBA DO SMRTI

Pa naj pride za prvo desetletnico še ne vem kako dolg odmik od onih dni na Turjaku, Zapotoku in Želimlju, vedno mi je svež spomin na naše fante-borce, legijonarje, ki mi stopajo pred oči ravno te dni, posamezni in v skupnosti, kot naravnost šolski vzgled nam in zanamcem, predvsem v značaju, stanovitnosti in v preziru še tako težkih žrtev. V ponedeljek in torek po 12. septembru je bil glavni stan obrambe turjaškega gradu v Zapotoku, kjer je bila naša mnogoštevilna vojaška sila in tu sem se znašel kot v vojnem taboru. Poveljnik, straže, municija, poročevalci, zveze, streli, počasno obkoljevanje, pregled položaja, vojaška hrana, prenočevanje po svilih ali med ožganimi razvalinami zgorelih hiš Zapotoka, zaslišanja ujetih komunistov, poročila o uspehih naših čet, umiki, vojaški posveti, različna mnenja, novi predlogi, razbiti vojaški oddelki. Vmes pa smeh in pristni naši dovtipi, samo petje je bilo odsvetovano radi bližine sovražnika, ki je bil že zasedel vrh Kureščka. Od nekdanj me je zanimalo vojaško življenje zato sem z neko slastjo užival novo doživetje, niti malo ne misleč na kako nevarnost ali kaj težjega! Pa kako, kamor sem se obrnil, sem uzrl znanca, prijatelja ali celo soseda!

Vsi dobre volje, „Le kam gremo in zakaj že ne gremo,“ se je oglašalo v raznih skupinah.

In ko sporoči podpolknik Dežman: „Fantje, udarimo ne Velike Lašče, tam dobimo pa hvaležno delo,“ je kar zamrgolelo glasov, „tako, pukovniče, tako, udarimo, pa čimprej.“ Ni enega glasu kritike, godrnjanja med fanti ali povpraševanja, zakaj tako in ne tako, zares čisto vojaško, povelje pa nič več in molče, da ga izvršiš! Ali kake otožnosti! Nič! Tam je prišel dr. Kožuh in vesel navduševal spet svoje do smrti mu vdan Dobrepoljce. Laščane in Ribničane, poslavljajoč se na potu v grad „k svojim fantom“, od druge strani pa g. Franc Malovrh, isto na potu v grad, pogumen in poln lepih nad, zdaj tu zdaj tam. Kot hiter sel se pojavlja zgovorni Paternost iz Velikih Lašč, vedno med nami pa kapetan in poveljnik Cerkvenik in njegov

adjutant Aleksander Škulj iz Vel. Lašč, kateremu ne bi našel para v tenkvestnosti in predanosti svoji vojaški službi. Dejansko so se zgrinjale vse komunistične in italijanske vojaške sile okrog Turjaka, saj je bila vsa Dolenjska prosta protikomunistične obrambe, zato smo bili mi v nelahkem položaju! In še enkrat povdarjeno. Takorekoč gledajoč smrti v obraz, povsod smeh, pogum in volja do nadaljnjih bojev. In vendar človeško sodeč bi bila lahko nevarnost razkroja in pobega. Fantje so vedeli za razkol italijanske armade in predajo Italije zaveznikom, za predajo ogromnega orožja komunistom, s katerim so komunisti osvojili grad, ker drugače bi ga ne bili nikoli. Izdaja po kovaču Šušteršiču, za edino ranljivost gradu in le italijanski topovi so omogočili zlom pogumne posadke.

Fantje s bili iz več ali manj bližnjih vasi, vsi gozdovi so jim bili znani in razna skrivališča, pa ni enega pobega ne od čet v Zapotoku, ne iz gradu, ni bilo čuti. Zvesti svojim idealom, ki so jim nadelo legijonarsko puško in granato, do zadnjega zvesti svojemu poveljstvu in soborcem.

Leta 1941 na dan velikega četrtega in na veliki petek sem bil neposredna priča razpada jugoslovanskega polka pod poveljstvom polkovnika Bankoviča. V eni noči je zmanjkalo polovico polka in na veliki petek sem se razgovarjal s polkovnikom, ki se je zjokal, češ razilazi se mi celi puk, četudi je dolžnost prisege še obstojala. A naši fantje legijonarji, sami prostovoljci, zvesti, srčni in kar je največ za moje pojmovanje: vedno dobre volje, pa naj pride, kar hoče!

Kar je bilo edino prav za rešitev 800 slovenskih fantov in mož, umaknilj smo se v Ljubljano, pa še to v smehu. Pri Želimljah sem ob nasprotnem napadu zdrsnil pod cesto, kamor so padale krogle iz strojnice komunistov in se zato zaril v močvirje. Mirno se priplazi v plohi krogelj moj faran legijonar J. Baučič, se mi nasmeje, češ „ne na mokrem, vam bo škodilo“. Spomnil se je mojih svaril, da na mokri zemlji, kaj šele v vodi sedeti ali ležati, je zdravju

škodljivo. In s smehom sem ljubeznivemu fantu vrnil prijazni opomin.

Po kratkem presledku smo morali skozi novo ploho krogelj, pa je šlo s tako hladnokrvnostjo in prezirom, da sem vse skušnjave premagal za kako nepopoljno besedo.

In skoro ves ta zbor je prešel en mesec pozneje v domobransko vojsko. Korenine njenega vzglednega vojaškega življenja so pognale v Vaških stražah, legionarjih in se razvile v tak razevet, da je malo armad enakih jeklenim četam slovenske narodne vojske.

Davno ste že sprhneli veliki junaki

našega naroda. Ti v altruizmu nedosegljivi zdravnik dr. Kožuh in do smrti Ti zvesti spremljevalci, sodnik dr. Zalokar, Franc Malovrh, duhovniško zvanje Ti je poverilo častno nalogo asistence svojim bojnim tovarišem prav v grob, in prof. Petelin, pa vedno veseli Pograjc in še toliko Vas turjaških borcev, ki počivate nemi v gozdiču pri Vel. Laščah, drugi v Jelendolu. Umrli niste zaman — kot nepozabni vzori boste svetili slovenskemu rodu v borbah idejnih in bojnih za našo zemljo, za našo slovensko domovino, za naš slovenski narod še nadaljna desetletja in stoletja!

S O Č I

Pa, oh, siroti tebi žuga
 Vihár grozán, vihár strašán;
 Prihrumel z gorkega bo juga,
 Divjal čez plóдно bo raván,
 Ki tvoja jo napaja struga, —
 Gorjé, da daleč ni ta dan!
 Nad tábo ajsen bo obók,
 Króč tébe pa svinčena toča,
 In dež krváv in solz potók,
 In blisk in grom, — oh, bitva vroča!
 Tod sékla bridka bodo ejkla,
 In ti mi boš krvava tékla:
 Kri naša te pojila bo,
 Sovrežna te kalila bo!
 Takrát se spomni, bistra Soča,
 Kar górko ti srcé naróča:
 Kar bode sranjenih vodá
 V oblakih tvojega nebá,
 Kar vóde v tvojih bo planinah,
 Kar bode v cvétnih je ravnínah,
 Tačas pridrvi vse na dán,
 Narasti, vskípi v tok strašán!
 Ne stiskaj v meje se bregóv,
 Srdita čez branove stópi,
 Ter tujce, zemlje lačne, utópi
 Na dnó razpénjenih valóv!

SIMON GREGORČIČ

Prevedel Stanislav Baretto

Mas, ¡ay pobrecita!, sobre tí una amenaza
 incipiente:
 Una tormenta terrible, un vendaval rugiente
 Se desatará y vendrá del Sur ardiente,
 Con su anicuilante fuerza ciega
 Rugirá a travées de la fértil llanura
 Que el agua de tu cauce riega, —
 ¡Ay!, no es lejano el día de esta desventura!
 Sobre tí estará la más serena de las bóvedas,
 Pero a tu vontorno de plomo la granizada
 Y una lluvia de sangre y arroyos de lágrimas,
 Relámpagos y truenos — batalla encarnizada!
 Aquí los aceros cruentamente segarán
 Y tus aguas ensangrentadas correrán:
 De sangre nuestra que te abrevará,
 De sangre enemiga que te enturbiará!
 Entonces recuerda, Socha, la férvida petición
 De un patriótico y apasionado corazón:
 Todas las aguas que tendrás guardadas
 En las nubes de tus cielos,
 El agua escondida en tus quebradas
 Y toda la de tus llanos suelos,
 Irumpa y crezca entonces de repente
 Y hierva en un terrible caudal potente!
 No te quedes en tu lecho encogida,
 ¡Sal de tu propio cauce enfurecida
 Y a los extraneros hambrientos de nuestra
 tierra
 Ahoga y en el fondo de tus ondas entierra!

Poizvedba in prošnja

Kdor izmed čitateljev kjerkoli bi imel sliko (fotografijo) eno ali več različne vrste padlega domobranca **Jožeta Radoša**, bodisi slikanega v civilu ali kot vojaka, podpisani vljudno prosim, da mi

jih za nekaj časa proti nepoškodovani vrnitvi in primerni nagradi posodi in pošlje na naslov: **Martin Radoš**, Colegio San José, Balcarce, FCNGB, prov. Buenos Aires, Argentina — ali pa na upravo tega lista.

PREUDARIMO

Kadar sem zaslišal še v otroški dobi ime Turjak, sem se stresel. Na misel so mi prišle storije, ki so jih nam stari v zimskih večerih pri raznem domačem delu pripovedovali o turjaškem gradu.

Da so tam grozno globoko ječe, kjer so grajščaki mučili uboge kmete, zato pa zdaj njihove duše okrog gradu ponoči ječijo, jokajo in se tako pokorijo za grozne krivice, prizadete nedolžnim ljudem — zato si nikdo ne upa v noči v bližino grada — da imajo še danes cele kupe odsekanih turških glav v gradu in pa grmade turških sabelj in pušk, ki se spredaj „ladajo“. Včasih so prijahali skozi našo vas od turjaške grajske gospode na lepih konji, vmes so bile pa ženske — dvojno čudo; ženske v klobukih kot moški in pa na konju v sedlu privezane, da niso zdrsnile s konja, ker so drugače jahale kot moški. Mi otroci smo jih zelo od daleč gledali in vse jih je spoštljivo pozdravljalo, ker „s takimi je najboljše nič imeti opravka,“ tako so nas učili. Zato me je vse, kar je bilo s turjaškim gradom v zvezi napolnjevalo s strahom in velikim spoštovanjem!

Kdo bi bil slutil, da bova s tem starodavnim gradom doživljala skoro skupni grozni konec.

Ravno danes pred desetimi leti je bilo, ko sem prišel 12. septembra na turjaški grad, ki je bil dobesedno poln slovenskih fantov in mož — protikomunističnih borcev, legijonarjev, vaških straž, ki so se skoro s cele Dolenjske združile v tem gradu, da zastavijo po italijanskih četah vedno naraščajoče komunistične vrste, katere naj bi šle napadati Ljubljano. Takratni graščak Auersperg me je vabil, naj ostanem na gradu kot njegov gost, pa sem odšel z močnimi četami v Zapotok, ki naj bi branile našo posadko v gradu samem. Podrobno o tem glej članek v „Slovenski Besedi“ 1950, št. 5-6 „Septembrski spomini“.

V noči 15. septembra smo pa začutili, kako se zožuje obkoljevalni krog komunističnih formacij okrog nas. Zato je poveljstvo naših sil odredilo umik, saj ni bilo nobene pomoči iz Ljubljane, nasprotno so se pa vse nasprotne sile po odhodu vaških straž sproščene, zgrinjale

okrog Turjaka. Ob odhodu iz Zapotoka smo zvedeli za sklep naše posadke v gradu, da ob dveh zjutraj istega jutra napravijo izpad. In res ob isti uri sem v globokem gozdu blizu Želimplja zaslišal silno nepretrgano pokanje granat in pušk. Mislili smo na izpad, pa ga ni bilo. Zakaj ne, to nam je ostalo zakrito v skrivnostno temo. Baš označeni spis pa je dvignil izredno zanimanje med slovenskimi izseljenci in tudi reakcijo! Rezultat raznih vprašanj in odgovorov, raziskavanj in pojasnil je, da danes vemo, zakaj Nemci niso s svojo vojaško silo iz Ljubljane reagirali v prilog obleganem na Turjaku, kar bi bili lahko storili, in zakaj izpada ob napovedani uri ni bilo! Slednje je najvažnejše.

Zato so razna namigavanja in kombinacije številnih zloglasnih debaterjev — ki takratnih velikih, usodepolnih vojaških akcij in političnih razpletov na Dolenjskem in Notranjskem — sploh niso videli, še manj sodelovali — neresna in stvari naravnost škodljiva. Ne privajajmo si nikake ekskluzivne pravice sodbe ali trditve, le razgovarjajmo, le raziskujmo, toda resno, nepristransko in z dobrim namenom: Odkriti vse narodne žrtve in jih dvigniti v vzgledno višino, pa tudi razkriti krivce ter razbremenili neprizadete! S. K.

OPOROKA DOMOBANCEV

Nismo dali življenja za šop lavorik, in ne radi komemoracij, da proslavljal marmornat bi nas spomenik, da bili bi predmet senzacij. Nismo padli, da rešima stari naš svet, ki nam ni privoščil pravice, in da na sadovih trpljenja se spet, razbohota plevel neresnice. Mi dali najdražje smo na žrtvenik, za resnično prostost domovine, ker v naših očeh je svetlejši njen lik, od vsake smeri in doktrine. Spolnili smo naših pradedov ukaz, napisan s krvjo v oporoki, da nas je pripravljene našel naš čas, grobovi so sveži svedoki. Uverjeni smo, da iz naše krvi, stotero se seme razvije in bratom po mraku grozotne noči zlata zors prostosti zasije.

DEJANJA GOVORE

Poročilo domobranca ž. V., ki je ušel iz množičnega groba v Hrastniku. Poročilo je bilo napisano 25. oktobra 1945.

Po kapitulacije Nemčije sem se umikal skupno z ostalimi slovenskimi borci na Koroško, kjer smo stopili pod zaščito zavezniške vojske. Na dan 30. maja 1945 sem bil z mojim polkom vrnjen v Jugoslavijo. V Pliberku so nas naložili na vlak, katerega so prevzeli partizani, ki so takoj pokazali svojo surovost in podivjanost. Med vožnjo so prihajali v vagone, odvezemali stvari, čevlje, obleko in vrednosti. Pretepali so nas celo pot in to vsak partizan, ki je prišel do nas. Prvega junija 1945 ob 7 zjutraj smo prispeli v Celje. Že na kolodvoru nas je pričakala masa partizanov in tudi precej civilnega prebivalstva in tedaj se je pričela šele naša prava Golgota. Nad dve uri so nas vodili po vseh ulicah Celja, v teku in čas v hodu, spremljani od partizanov na konjih. Suvanja, pretepanja, pljuvanja in ostalih surovosti ni bilo kraja. Morali smo vpiti: „Mi smo belčki, mi smo izdajalci itd.“ Če kdo ni dovolj glasno vpil, ali če ni tekel, je takoj dobil udarec s puškinim kopitom po glavi, hrbtu, rokah, telesu, ker partizani niso gledali in pazili kam udarec pade. Mnogi od nas so bili že vsi krvavi. Videl sem marsikaterega civila, kako si je brisal solze, gledajoč naše trpljenje.

Po dveh urah tega mučenja po ulicah Celja, so nas v teku odpeljali dalje po cesti proti Teharjem. Takoj v bližnjem gozdu so nas zaustavili in pričeli iskati med nami častnike in podčastnike, katere so potem odvojili. Postrojili so nas v kolone po 100 in takšne skupine odpeljali v taborišče. Pred vhomom smo morali odvreči vse nahrbtnike in suknje, a v taborišču pa izprazniti vse žepe tako, da so nas oropali vsega. Noč smo prebili pod vedrim nebom. Drugo jutro zjutraj, bili smo še vedno brez hrane, so nas pričeli popisovati. To delo so opravljale partizanke. Eden po eden smo šli k oknu barake, kjer se je vršil popis. Delili so nas na tri grupe: A, B, C. Grupa A so bili maloletni, bila je najmanjša grupa, grupa B so bili tisti, ki so bili mobilizirani v letu 1945 in vsi

ostali pa grupa C, ki pa je bila največja. Grupi A in B so odšle v barake, a grupa C je ostala zunaj. Bil sem v grupi C. Bilo je 3. junija 1945. Ves dan so prihajali med nas partizani, nas zasramovali, pretepali tako s puškami, palicami, pestmi, kakor se je komu zahotelo. Mene so pretepli tako, da sem bil dalj časa v nezavesti od udarcev zato, ker sem imel na sebi oblečene angleške vojaške hlače, ki sem jih dobil, ko smo v borbi zaplenili neki partizanski magacin.

V taborišču se je takrat nahajalo okoli 4.000 ljudi, med njimi tudi mnogo žensk in otrok. Na dan 4. junija so prišli partizani z autobusom in pobrali približno 50 otrok razne starosti, katere so nasilno odtrgali od njihovih mater. Jokanje in vpitje otrok in njihovih mater je bilo nepopisno. Partizani so se pa vsemu smejali in surovo zmetali otroke v autobus in jih neznano kam odpeljali.

Razpoloženje zaprtih ljudi v taborišču je bilo obupno. Bili smo sestradani, ker hrane nismo dobivali, samo nekaj vode z zeljnatimi listi, brez kruha, vsi premrazeni, pretepeni, mnogi so imeli odprte rane od udarcev, ki so jih dobili, ampak se za njih ni nihče zmenil. Začelo se je šepetati, da bodo grupo „C“ vso postrelili. Upali smo, da nas bodo postavili pred sodišče in nas sodili. Toda naše upanje je bilo prazno; začeli so nas odpeljevati, brez kakšne sodbe v smrt.

Proti večeru 4. junija 1945 so prišli neki višji partizanski funkcionarji in pričeli po nekih seznamih, ki so jih prinesli s seboj, klicati ljudi, Vsak, ki je bil poklican, je moral oditi v posebno ograjen prostor v taborišču. Tako so oddvojili grupo približno 600 ljudi. V mraku so prišli avtomobili, na katere so začeli nalagati te žrtve, preje so pa še vse zvezali. Avtomobili so vozili, vozili vso noč, odhajali polni, vračali se prazni. Prvi večer nisem bil klican. Drugi večer se je isti proces ponovil. Zopet so celo noč odpeljevali z avtomobili neznano kam. Tudi jaz sem bil to noč klican, ampak sem uspel, da sem se skrtil in si na ta način podaljshal za en dan svoje življenje.

Na dan 6. junija sem bil ponovno klican in takrat nisem mogel pobegniti. Peljali so nav v ograjen prostor in pri-

čeli takoj vezati in sicer prvo roke na hrbtu vsakemu posamezniku, potem pa še dva in dva skupaj. Zvezali so me s telefonsko žico tako močno, da so mi roke momentano otrpnile. Ko so me zvezali skupaj z mojim sotrpinom, nas je prisotni partizan močno sunil vsakega v drugo stran tako, da se je žica zarezala v meso. Še danes, po 5 mesecih, se mi še vedno poznajo ožuljci na rokah od tega vezanja. V mraku je prišlo 6 avtomobilov, na katere so nas pričeli nalagati in to po dvajset na vsak avtomobil. Ker

smo bili zvezani nismo mogli skočiti dovolj hitro na avtomobil, zato so nam partizani s suvanjem in udarci s puškami pomagali. Eden iz moje grupe je pričel od bolečin kričati, takoj pa je skočil na avtomobil neki partizan in nekolikokrat udaril s puško, nakar je nesrečnež izgubil zavest in utihnil. Na avtomobilu so partizani stražarji, kar hodili po ljudeh ne gledajoči, kam kdo stopi. Zastrazeni smo bili dobro, na vsakega jetnika po en stražar z brzostrelko. Avtomobili so odhajali v razdobju četrte ure. (Dalje.)

MATICA MRTVIH

227. **Rataj Franjo** iz Novega mesta, stavbenik in banovinski svetnik, vstopil v domobranske vrste in bil kapetan in komandir čete v Kostanjevici ob Krki. Po čistkah, ki so jih izvajali komunisti v mesecih juliju, avgustu in septembru leta 1945 bil ustreljen v bližini Novega

228. **Stariha Franci**, Črnomelj, 16 let star, študent, belogardist, ubit 1. 1943.

229. **Flek Pepe**, Črnomelj, 39 let star, oženjen, industrijalec, ubit leta 1943.

230. **Skupic Pepe**, Črnomelj, industrijalec podnarednik, star 49 let, vrnjen iz Vetrinja in ubit.

231. **Gašperšič Janko**, Črnomelj, pismonoša, star 42 let, vrnjen iz Vetrinja in ubit.

232. **Weiss štefan**, Črnomelj, sluga, star 32 let, vrnjen iz Vetrinja in ubit.

233. **Schweiger Janko**, Črnomelj, frizer, podnarednik, star 24 let, vrnjen iz Vetrinja in ubit.

234. **Papež Franci**, Črnomelj, študent, star 19 let, vrnjen iz Vetrinja in ubit.

235. **Kolbezen Tone**, Loka-Črnomelj, posestnikov sin, star 26 let, vrnjen iz Vetrinja in ubit.

236. **Kolbezen Vinko**, Loka-Črnomelj, študent, podnarednik, star 20 let, vrnjen iz Vetrinja in ubit.

237. **Konda Tone**, Loka-Črnomelj, ključavničar, star 18 let, vrnjen iz Vetrinja in ubit.

238. **Bratje: Weiss France**, Loka-Črnomelj, podnarednik, star 20 let, vrnjen iz Vetrinja in ubit.

239. **Weiss Stanko**, Loka-Črnomelj, posestnikov sin, star 26 let, vrnjen iz Vetrinja in ubit.

240. **Weiss Jože**, Loka-Črnomelj, študent, star 22 let, vrnjen iz Vetrinja in ubit.

241. **Spreizer Jože**, Vojna vas-Črnomelj, zidar, star 23 let, vrnjen iz Vetrinja in ubit.

242. **Bratje: Verderber Franc**, Snečji vrh-Črnomelj, akademik-montanist, poročnik, star 27 let, ubit leta 1943.

243. **Verderber Janez**, Snečji vrh-Črnomelj, posestnikov sin, podnarednik, star 30 let, vrnjen iz Vetrinja in ubit.

244. **Verderber Stanko**, Snečji vrh-Črnomelj, trgovski pomočnik, podnarednik, star 22 let, vrnjen iz Vetrinja in ubit.

245. **Verderber Rudi**, Snečji vrh-Črnomelj, študent, star 18 let, vrnjen iz Vetrinja in ubit.

246. **Brula Tone**, Snečji vrh-Črnomelj, rudar, podnarednik, star 38 let, ubit v marcu leta 1945.

Correo
Argentino
Suc. Cdad.
Lib. Gral.
San Martín

INTERES GENERAL
Concesión 4848